

Doktorandská škola STU (16.11.2021)

Stratégia a technika písania vedeckého článku. Právne a etické aspekty vedeckého publikovania. Recenzné konanie, autorské práva

Vážení doktorandi STU,

dovoľte mi, aby som sa Vám predstavila. Na STU pracujem od roka 1986, najskôr ako vedúca Akademickej knižnice na MTF STU, neskôr ako vedúca Odboru poznatkového manažmentu (OPOM) MTF STU od roku 2008. Čo to vlastne OPOM je ?

Profil odboru poznatkového manažmentu je determinovaný základným cieľom a poslaním pracoviska, ktorý zlučuje: Akademickú knižnicu, Oddelenie vedy a výskumu, Oddelenie Vydavateľstva a Oddelenie Public relations do jedného uceleného organizačne prepojeného pracoviska. Od roku 2018 je súčasťou odboru aj pracovisko Oddelenia projektov štrukturálnych fondov.

Toto pôsobenie a dlhoročné osobné skúsenosti ma oprávňujú prispieť k téme prednášok Doktorandskej školy STU v oblastiach, s ktorými som sa počas svojej pracovnej kariéry stretávala a stretávam veľmi často. Kde publikovať? Ktorý publikačný priestor je najlepší? Ako si overím bonitu ponúkaného zdroja na publikovanie ?

Cieľom tejto prednášky je zorientovať vás ako autorov v štandardoch, ktoré je nevyhnutné dodržiavať pri tvorbe publikácií. Pri všetkých typoch dokumentov striktne platí dodržiavanie Autorského zákona a práv súvisiacich s autorským zákonom (autorský zákon), morálnych a etických zásad pri publikovaní.

To, čo je v téme „**Stratégia a technika písania vedeckého článku. Právne a etické aspekty vedeckého publikovania. Recenzné konanie, autorské práva**“ najpodstatnejšie, je možné definovať týmito základnými atribútmi:

- **dodržiavanie najvyšších etických štandardov pri svojej práci**
- **rešpektovanie stavby (štruktúry) vedeckého článku**
- **overovanie bonity publikačných zdrojov.**

Verím, že moje postrehy a odporúčania (veľmi zhutnené, nakoľko ide o mimoriadne širokú tému) budú pre vás prínosné. V predvečer vášho sviatku (Deň študentstva bol medzinárodnou študentskou úniou stanovený na 17. november) vám želim veľa úspechov.



Bratislava, 16.11.2021

Kvetta Rešetová

OBSAH PREZENTÁCIE

Úvod

Obsah témy:

Integrita akademického a výskumného priestoru. Deklarácia o posilnení kultúry vedeckej integrity na Slovensku. Národný etický kódex integrity

Časť 1- stratégia a technika písania vedeckého článku

Obsah témy:

- 1.1** stručný prehľad do histórie vedeckého publikovania; rozdiel medzi vedeckým a odborným článkom; štýly publikovania
- 1.2** štruktúra vedeckého článku a ako postupovať
- 1.3** overovanie bonity zdrojov

Časť 2 – právne a etické aspekty vedeckého publikovania

Obsah témy:

- 2.1** autorský zákon a autorské práva, licencie
- 2.2** publikačná etika; pravidlá publikačnej etiky vydavateľov
- 2.3** predátori; contract cheating; záverečné práce na zákazku

Časť 3- recenzné konanie

Obsah témy:

- 3.1** priebeh recenzného konania; princípy recenzovania
- 3.2** konflikt záujmov pri publikovaní

Slovo na záver

Úvod

Zdroje k úvodu:

<https://www.minedu.sk/excelentne-znamena-aj-eticky-k-pilierom-korektnej-vedeckeje-prace-pribudol-narodny-dokument/>

https://eraportal.sk/eraportal/etika-vo-vyskume-a-rodova-rovnost/#tabs_desc_1617_3

https://www.stuba.sk/sk/diani-na-stu/prehľad-aktualit/na-slovensku-treba-jednotne-pravidla-akademickej-a-vyskumnej-integrity.html?page_id=14489

<https://www.portalvs.sk/sk/aktuality/aktualita/na-slovensku-treba-jednotne-pravidla-akademickej-a-vyskumnej-integrity>

https://www.cvtisr.sk/aktuality-pre-odbornu-verejnost/s-pojmom-vedecka-integrita-sa-je-potrebne-stotoznit.-praxi-pomozu-jasne-definovane-zavazky.html?page_id=41058

<https://www.academicintegrity.org/>

<https://www.academicintegrity.eu/wp/>

Hovoriť na tému „Stratégia a technika písania vedeckého článku. Právne a etické aspekty vedeckého publikovania. Recenzné konanie, autorské práva“ nie je možné bez uvedenia pojmu, ktorý sa začína skloňovať v ostatnom čase a tým je „**výskumná integrita**“. Napriek tomu, že ďalšia plánovaná prednáška doktorandskej školy je výhradne venovaná tejto téme, kde bude dozaista podrobne predstavená, je pojem **výskumná integrita** spájajúcim prvkom mojej prednášky, preto len veľmi stručný úvod. O čo vlastne ide?

Výskumné ústavy, vysoké školy, grantové agentúry, ale aj súkromné výskumné inštitúcie majú všetky svoje výskumné aktivity vykonávať v súlade so správnou vedeckou praxou. Rovnako všetky porušenia tejto vedeckej integrity majú riešiť otvoreným a transparentným spôsobom. Predstavitelia širokej akademickej obce a vedecko-výskumnej obce na Slovensku si uvedomujú dôležitosť dodržiavania najvyšších etických štandardov pri svojej práci. Z pozície zástupcov inštitúcií, ktoré reprezentujú, sa preto rozhodli dobrovoľne pristúpiť k plneniu záväzkov definovaných v pripravenom národnom dokumente **Deklarácia o posilnení vedeckej integrity na Slovensku**, ktorej cieľom je zaviazat' všetky organizácie vykonávajúce výskum na Slovensku **dodržiavať najvyššie etické štandardy** v oblasti integrity výskumu a vzdelávania a podporiť tak Národný etický kódex vedeckej integrity a odporúčania na riešenia porušenia a obvinenia z porušenia pravidiel vedeckej integrity. V septembri 2021 sa konala Národná konferencia o akademickej a výskumnej integrite. Rektor STU, profesor Moravčík, ktorý otváral túto konferenciu, pripomenul, že doteraz sa jednotlivé akademicke ustanovizne riadia vlastnými legislatívnymi úpravami (etické kódexy univerzít, resp. SAV), chýba však jednotné vnímanie medzinárodne platných pravidiel a postupov pri výskyte podozrenia nesprávneho - či už vedomého alebo nevedomého - správania sa jednotlivca alebo dokonca inštitúcie. Deklarácia sa opiera o európske štandardy, predovšetkým "**European Code of Conduct for Research Integrity**", ktorý je súčasne aj záväzným dokumentom pre výskumníkov zapojených do programu Horizont Európa. Zároveň by mala **zaviazat'** slovenské výskumné organizácie k zavádzaniu vzdelávania v oblasti výskumnej a akademickej integrity **pre študentov vysokých škôl, v doktorandskom štúdiu** a na vyšších stupňoch vzdelávania pri súčasnom definovaní presných pravidiel pre proces vyšetovania prípadov nečestného vykonávania výskumu.

Vedecká integrita je prvotnou a v medzinárodnej súťaži uznávanou podmienkou kvalitnej vedeckej práce. Jej opakom je vedecká nepoctivosť a nečestnosť (research misconduct), t. j. vedomé porušovanie základných princípov vedeckej integrity, ktorému treba nekompromisne predchádzať. V prípadoch, keď k nemu dôjde, je nevyhnutné dôsledne ho vyšetriť a v potvrdených prípadoch vyvolať adekvátne dôsledky.



Časť 1- stratégia a technika písania vedeckého článku

Zdroje k téme:

<https://eiz.cvtisr.sk/vedecke-publikovanie/tvorba-vedeckeho-clanku-odporucania-pre-autorov/>
https://eiz.cvtisr.sk/wp-content/uploads/2020/02/Publikacny_Poradca_G_Ako_napisat_vedecky_clanok.pdf
https://is.muni.cz/el/1421/podzim2012/AEA_11/Vedecka_komunikace.pdf
http://ak.aos.sk/images/dokumenty/e-knihy/Sprievodca_svetom_vedeckeho_publikovania.pdf
<https://opom.mtf.stuba.sk/>
<https://otvorenaveda.cvtisr.sk/>

Obsah témy:

- 1.1 stručný prehľad do histórie vedeckého publikovania; rozdiel medzi vedeckým a odborným článkom; štýly publikovania
- 1.2 štruktúra vedeckého článku a ako postupovať
- 1.3 overovanie bonity zdrojov

1.1 Stručný pohľad do histórie vedeckého publikovania

Vývoj vo vedeckej komunikácii

- 1665 – prvé vedecké časopisy vychádzajúce vo Veľkej Británii a vo Francúzsku
- 1820 – prvé špecializované vedecké časopisy
- 1870 – zavádzanie citovania použitej literatúry a prameňov na konci článku
- 1920 – zavádzanie Súhrnu publikovaných výsledkov na konci článku
- 1930 – výsledky sa začínajú štatisticky hodnotiť
- 1950 – začína sa používať vzor štruktúry odborných článkov zvaný IMRAD (Introduction-Materialsand Methods-Resultsand Discussion)
- 1960 – začínajú sa používať abstrakty v úvode článkov (súhrny z konca článkov ustupujú)
- 1970 – zavádzajú sa databázy vedeckých informácií
- 1980 – prvé medzinárodné konferencie o recenzovaní odborných statí (peer review)

Rozdiel medzi vedeckým a odborným článkom

Vedecký článok tvorí v súčasnosti základnú jednotku vedeckého výstupu, je primárnym zdrojom informácií, prvou správou o výskume. Ide o „autorsky samostatný, obsahovo i formálne uzavretý text“ (Katuščák et al. 1998). Vedecký článok má jasne definovanú štruktúru a mal by prinášať **nové, doposiaľ neuverejnené výsledky** s presným popisom kto a akými metódami ich získal, vysvetlením kontextu výskumnej otázky, ktorá k nim viedla a dôsledkov, ktoré z nich podľa autora vyplývajú.

Odborné časopisy sú určené špecialistom, **neuverejňujú pôvodný výskum**, ale prehľadové články a informácie **s dosahom pre prax a profesijnú komunitu**. Hranica medzi odborným a vedeckým časopisom nemusí byť ostrá – pôvodne vedecké časopisy spĺňali všetky funkcie, ktoré od nich očakávala odborná obec.

Popularizačné časopisy prinášajú informácie o nových objavoch prístupným jazykom, zvyčajne sú atraktívne ilustrované a kladú si za cieľ sprostredkovať **výsledky vedy už publikované vo vedeckých časopisoch** širšej verejnosti zrozumiteľnou formou.

Štýly publikovania

Najčastejšie používané štýly pri publikovaní nájdete na týchto linkách

ACS style : <http://library.williams.edu/citing/styles/acs.php>

APA style: <http://www.apastyle.org/>

CSE/CBE style: <http://library.sc.edu/pubserv/cse-cbe.pdf>

Harvard style: <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm>

Chicago style: <http://www.chicagomanualofstyle.org/home.html>

JAMA/AMA style: <http://jama.ama-assn.org/content/279/21/1752.extract>

MLA style: <http://www.mla.org/style>

NLM style: <http://www.nlm.nih.gov/pubs/formats/recommendedformats.html>

1.2 Štruktúra vedeckého článku a ako postupovať

Pri príprave vedeckého článku je dôležité **preštudovať Pokyny pre autorov** na stránke časopisu, alebo databáz – tzv. „The Guide for Authors“ – a rešpektovať ich.

Všeobecne odporúčaná **štruktúra vedeckého článku**: názov, autori, abstrakt, kľúčové slová, úvod, metódy, výsledky, diskusia a závery, poďakovanie, použité zdroje.

Všeobecné kroky:

1. najskôr začnete od zozbieraných dát,
2. popíšete použité metódy, získané výsledky a ich diskusiu,
3. sformulujete záver vedeckého článku,
4. potom zostavte Úvod, titul, abstrakt, kľúčové slová,
5. na koniec uveďte poďakovanie a zoznam použitých zdrojov (bibliografia/References).

Názov článku /Title: výstižný, presný a zároveň atraktívny. Ak názov nebude presný, nenájde si svojich správnych čitateľov a bude mať menšiu citovanosť – treba sa vyhnúť dlhému názvu, zaužívaným zvratom: „podstata vecí“, „poznámky k...“ a pod.

Autori a ich príslušnosť k určitej inštitúcii/Authors and Affiliations: autorský kolektív musí byť jasne definovaný. Prvý autor – vedie autorský tím, dohliada a zodpovedá za použitie údajov a dát a výsledky analýz, a ich správnu prezentáciu, zostavuje konečný text a posielajú článok vybranému vydavateľovi. Tzv. „corresponding author(s)“ – zodpovedá za odborné spracovanie analýz a za interpretáciu získaných údajov, kontroluje správnosť textu a prípadnú prezentáciu výsledkov, obhajuje výsledky práce. Je potrebné dbať, aby všetci autori boli uvedení. Treba dbať na konzistentný spôsob písania mena, uľahčí to dlhodobú identifikáciu autora(rov). Na zviditeľnenie je užitočné založiť si **bezplatný online identifikátor autora** – [ORCID](#), ktorý jednoznačne spája všetky publikácie uvedené na Internete s Vašou osobou. Týmto spôsobom sa vyhnete napríklad zámene za inú osobu rovnakého mena. Podľa identifikátora ORCID je tiež možné vyhľadávať autora v elektronických databázach.

Pri inštitúcii je dôležité sa rozhodnúť a **konzistentne písať názov inštitúcie** (affiliation) v rovnakej forme. Opäť umožňuje ľahšiu dlhodobú identifikáciu autora, čo je pri propagácii vlastného výskumu veľmi užitočné. **Afiláciu k STU** vždy uvádzajte v súlade s Príkazom rektora číslo 1/2016-SR Jednotné uvádzanie adries pracovísk Slovenskej technickej univerzity v Bratislave pri publikovaní vedeckých prác v anglickom jazyku.

Abstrakt/Abstract: stručný popis článku o rozsahu 150-300 slov (výskumný problém, metódy, výsledky, záver). Slúži ako „reklama“ na článok, pretože v mnohých elektronických zdrojoch je bezplatne k dispozícii len abstrakt článku. Chytľavosť abstraktu motivuje čitateľov na prečítanie zvyšku článku a motivuje recenzentov k prijatiu článku k recenzii. Viete že na tvorbu abstraktov existuje norma? **Norma STN ISO 214** predkladá zásady na tvorbu a úpravu abstraktov z dokumentov.

Kľúčové slová/Keywords: usmerňujú vyhľadávanie článku, základ pre úspešné vyhľadávanie v databázach. Je možné využiť heslá z tezauru používaného vo vedeckej komunite, heslá voľne vytvorené na základe obsahu textu, prípadne porovnať s textami iných článkov v konkrétnom titule a jeho Guide for Authors.

Hlavný text:

Úvod/Introduction: uvádza čitateľovi kontext celej problematiky, vysvetľuje, čo je problém, aké ciele chce autor dosiahnuť. Stanovuje základné výskumné otázky, tzv. dominantné hypotézy. Nikdy, ani v prípade dlhodobého výskumu, nepoužívajte vo viacerých článkoch rovnaký úvod, každý vedecký článok musí byť originál.

Výskumné metódy/Methods: táto časť vysvetľuje, ako ste problém riešili. Je dôležité vysvetliť metódy detailne – iný vedecký pracovník by mal vedieť štúdiu znovu zreprodukovať. Rôzne vedné odbory využívajú rôzne vedecké metódy.

Výsledky/Results: tu popisujete dôležité výsledky vášho výskumu. Na tomto mieste je dôležité prezentovať hlavné a najdôležitejšie výsledky, prípadné sekundárne výsledky môžete zahrnúť do sekcie „Prílohy“.

Prezentujte štatistiky, tabuľky a obrázky – treba ich však prezentovať jednoducho a zreteľne, vyhnúť sa neprehľadným grafom a dlhým tabuľkám.

Dáta, údaje a tabuľky/Figures and Tables: organizovane znázornené údaje, zrozumiteľné a vhodne zvolené stupnice súborov dát, vyznačené súradnice, ich označenia čitateľne a prehľadne, tabuľky. Prehľadné a presné, fotografie: správne rozlíšenie a mierka, farebné rozlíšenie využiť len v skutočne odôvodnených prípadoch, fotografie a obrázky neupravovať dodatočne tak, aby korešpondovali so zverejnenými výsledkami.

Diskusia/Discussion: tu interpretujete, čo dosiahnuté výsledky znamenajú. Toto je najdôležitejšia časť vedeckého článku. Tu máte možnosť „predať“ váš výskum. Veľké množstvo rukopisov redakcie odmietnu práve z dôvodu slabej diskusie výskumných výsledkov. Konfrontujte iné publikácie riešiace rovnaký výskumný problém a presvedčte čitateľa, že vaše riešenie je to najlepšie.

Zhrnutie, Záver/Conclusions: v tejto sekcii uvádzate jasne dôvody, ako vaša práca rozvíja vedomosti vo vašom odbore. Tu prezentujete ako a kde je možné výsledky vašej vedeckej práce využiť a implementovať. Treba sa ale starostlivo vyhnúť opätovnému zopakovaniu výsledkov z predchádzajúcej kapitoly.

Použitie zdroje, Bibliografia/References: uvedenie zdrojov, z ktorých autor vychádzal a ktoré použil. Pre informačné zdroje rôzne [citačné normy](#), vždy je dôležité si overiť akú citačnú normu konkrétny časopisecký titul používa. Citovaný zdroj je potrebné uvádzať exaktne. Pri odkazoch na internetové stránky uviesť aj presný dátum získania informácie (internetový svet sa dynamicky mení, treba uviesť presný dátum, kedy bol zdroj online dostupný). V súčasnej dobe existuje celý rad online nástrojov, ktoré uľahčujú zostavovanie bibliografie, napr. nástroj [Citace PRO](#), referenčné manažéri [Mendeley](#) alebo [Zotero](#).

PodĎakovanie/Acknowledgments: uvedenie osôb a inštitúcií, ktoré pomohli pri vedení výskumu, subjekty a jednotlivci, ktorí nejakým spôsobom prispeli k realizácii vedeckého článku po obsahovej aj formálnej stránke. Obvykle sa uvádza poďakovanie v súvislosti s financovaním z grantov (Vega, Kega, APVV, EŠIF a pod.) kde grantové agentúry jasne definujú formuláciu poďakovania.

Prílohy/Supplementary Data/Appendix: pripojenie dodatočných výskumných dát. Autor/i zverejňujú vo svojom článku len originálne a autentické údaje, na požiadanie preukážu, že predložený rukopis je pôvodný, t. j. doposiaľ nepublikovaný v inom časopise alebo v inom jazyku.

Zahraničný vydavateľ (preklad textu)- Jednou zo základných podmienok úspešného prijatia článku na publikovanie v zahraničnom časopise, alebo databáze, je po formálnej stránke **kvalitný preklad**. Text musí byť v preklade jednoznačne čitateľný a pochopiteľný pre recenzenta aj pre ďalších čitateľov. Oslovený vydavateľ už preklad nekoriguje. Niektoré, najmä veľké vydavateľské firmy, poskytujú aj ďalšie služby (za poplatok), ktoré zabezpečia kontrolu a úpravu článku po technickej stránke ako aj správny preklad textu. Napríklad: <http://webshop.elsevier.com>

Zásady doručovania príspevkov redakcii: renomovaný časopis prijíma len pôvodné, doteraz nepublikované vedecké práce. Príspevky sú prijímané priebežne, spravidla len v elektronickej podobe (v prípade potreby môže redakcia vyžiadať aj tlačenu podobu príspevku). Redakcia sa zaoberá len kompletnými príspevkami, doručenými v zmysle pokynov pre autorov. Súčasťou zaslania vedeckého článku je sprievodný list („**covering letter**“), kde je potrebné uviesť fakt, že všetci autori diela súhlasia so zverejnením práce, stručne vysvetliť výnimočnosť a prínos zaslania článku a poskytnúť kontakty na všetkých autorov. Prijímateľom všetkých príspevkov je výkonný redaktor, alebo editor. Obdržanie príspevku potvrdí výkonný redaktor autorovi a prekontroluje úplnosť zaslania príspevku v zmysle pokynov pre autorov. Súčasťou príspevku ponúknutého k publikovaniu môže byť aj písomné potvrdenie originality a autorstva príspevku, ako aj prehlásenie o tom, že nebol paralelne zaslaný do iného časopisu. Formulár takéhoto prehlásenia býva dostupný na webe časopisu. V prípade kompletnosti príspevku, výkonný redaktor doručí príspevok editorovi na primárne hodnotenie ([peer-review](#)).

1.3 Overovanie bonity zdrojov

Kritéria na posudzovanie výstupov publikačnej činnosti sú záväzné pre všetky vysokoškolské inštitúcie ako kritériá na hodnotenie úrovne výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti v rámci komplexnej akreditácie činností vysokej školy SR. V tejto súvislosti sa stáva mimoriadne dôležitým faktorom zisťovanie a verifikácia publikačného priestoru, t. z. overovanie bonity (kvality, reputácie) zdrojov, kde výstupy vedeckovýskumnej činnosti vo forme publikácií autor umiestni. **Vždy si overte zdroj, v ktorom chcete publikovať!**

Kvalita časopisov

Meranie kvality publikačných miest je dôležitou úlohou v bibliometrii. Najviac rozšíreným spôsobom merania kvality je Garfieldov ukazovateľ priemernej citovanosti – impakt faktor (IF). Ide o číselné vyjadrenie podielu medzi celkovým počtom citácií článkov daného časopisu alebo konferencie za dva roky a celkovým počtom článkov publikovaných v tomto časopise alebo konferencie za rovnaké obdobie. IF od samotného zavedenia je často kritizovaný predovšetkým kvôli jeho závislosti od počtu citácií, a preto vzniklo mnoho alternatív, napr. h-index, rôzne metriky na báze PageRank a metriky na báze sťahovaní na hodnotenie vedeckých časopisov v odbore IKT.

V tejto súvislosti sa dostávajú do popredia dva okruhy: otázka IF konferencií (ktorá nie je taká jednoznačná ako vyplýva z vyššie citovaného zdroja) a rozdielnosť v pojmoch karentované časopisy a impaktované časopisy. Medzi týmito dvoma pojmi je rozdiel, ktorý často autorom uniká. **Karentovaný časopis** je definovaný ako „vedecký časopis registrovaný a vyhľadateľný v niektorej z tematických sérií Current Contents Connect“. Karentovaný časopis však nemusí mať IF z rôznych dôvodov (novozaradený časopis, alebo strata IF na určitú dobu - 2 roky: dochádza k tomu vtedy, ak časopis vykazuje abnormálnu citovanosť, ktorá vzniká zvýšenou mierou citovania vlastných článkov). **Impaktovaný časopis** je časopis s prideleným impakt faktorom. Prehľad impaktovaných časopisov je zverejnený v Journal Citation Reports v dvoch edíciách: JCR Science Edition a JCR Social Sciences Edition. Pritom impaktovaný časopis nemusí byť zaradený v CCC.

Kvalita konferencií

Zmena pravidiel hodnotenia publikačnej činnosti na STU priniesla zmenu v oblasti hodnotenia príspevkov z konferencií. Kým predchádzajúce pravidlá (pre niektoré oblasti výskumu) zaradili do vyšších kategórií aj výstupy z konferencií (na základe definovaných atribútov), súčasné pravidlá túto skupinu výstupov vo väčšine oblastí hodnotia v kategórii Amínus (A-), aj to len v prípade, že ide o preukázateľne medzinárodnú konferenciu. V uplynulom období bolo jasne vidieť zmenu vo výstupoch konferenčných príspevkov. Investovanie finančných prostriedkov do úhrad vložného na svetové kongresy priniesli zvýšený podiel príspevkov na konferenciách, ktoré boli registrované v sledovaných databázach ako je Web of Science, alebo Scopus. Najmä pre oblasti výskumu, ktoré nemajú taký široký výber karentovaných časopisov to bola kategória, ktorá sa začala naplňovať. Nárast príspevkov na zahraničných konferenciách bol v niektorých oblastiach viac ako 5-násobný. V prípade, že je publikácia z medzinárodnej konferencie indexovaná v databáze WoS/Scopus – môže byť zaradená ako výstup do vyššej kategórie, ale s príznakom počtu citácií v databázach na publikovanú prácu.

Kvalita monografií

Vedecká monografia je publikácia, ktorá všestranne, systematicky a podrobne osvetľuje jednu spravidla úzko vymedzenú tému. Dôležitá je ucelenosť a všestrannosť spracovania. Autor (kolektív autorov) pri tvorbe monografie využíva, kritickyprehodnocuje a syntetizuje všetky dovedy známe poznatky o danej téme. Obohacuje ich o nové pôvodné poznatky, ktoré sú výsledkom autorovej vlastnej vedeckej práce a predkladá závery. Pravidlá na určenie minimálnych kritérií na získanie titulu docent a profesor na STU v Bratislave určujú zoznam tzv. renomovaných vydavateľov.

Overovanie bonity publikačného priestoru

Ak vám niekto môže **poskytnúť support pri overovaní bonity** ponúkaného, alebo vyhľadaného zdroja publikovania, tak sú to **jednoznačne akademické knižnice na fakultách STU**. Úloha akademickej knižnice v oblasti overovania bonity publikačného priestoru výstupov vedeckovýskumnej, ale i vzdelávacej činnosti fakulty vo forme publikácií súvisí s podstatou informačného manažmentu akademických knižníc.

Predtým, ako sa autor zorientuje v záplave priamych ponúk (nevyžiadané mailové informácie na publikovanie, oznamy o konferenciách, a pod.), resp. sebou vyhľadaných zdrojov na publikovanie, je veľmi dôležité, aby si tieto **zdroje overil**. Skutočná verifikácia často poukáže na nesplnenie podmienok, ktoré sú zadané v atribútoch hodnotenia publikačných výstupov a tým sa vopred môže eliminovať nemilé prekvapenie z hodnotenia konečného výstupu. Predikovanie najvyššieho kreditu z informácií uvedených často napr. na pozvánkach

konferencií nie je postačujúce a rozhodne nie je záväzné. Overenie kvality publikačného priestoru má svoje špecifiká podľa druhu publikácie. Akademické knižnice majú dostatočné pole zdrojov a skúseností pri kontrole a zisťovaní týchto údajov.

Overovanie bonity časopisov. Pri určovaní kvality časopisu je potrebné verifikovať jeho bonitu na základe stanovených kritérií práve v uvedených databázach. Na správne zaradenie je nevyhnutné:

- preukázať vedecké zameranie časopisu
- identifikovať jeho IF
- identifikovať jeho kvartil.

Na overenie IF časopisu používame ako nástroj verifikácie Journal Citation Reports, ktorý hodnotí časopisy indexované vo Web of Science, alebo metriku Scopusu SJR.. Ide o komplexné zdroje, ktorými sa umožňuje zhodnotenie a porovnávanie časopisov použitím citačných údajov z viac ako 11.000 odborných a technických časopisov, pričom zahŕňa takmer všetky oblasti vedy, techniky a spoločenských vied. JCR je scientometrická databáza, ktorá obsahuje prehľadné zhodnotenie jednotlivých časopisov vo forme tabuliek a grafov (impakt faktor, počty citácií, autocitácií...). Vyhľadávanie časopisov je možné v dvoch edíciách:

- JCR Science Edition,
- JCR Social Sciences Edition.

Tento nástroj ponúka priestor na vyhľadanie a overenie impakt faktora konkrétneho časopisu podľa presného názvu, skráteného názvu, slova v názve časopisu alebo ISSN. Keďže Impakt faktor je veličina zisťovaná z údajov za predchádzajúce roky, treba brať pri hodnotení/overovaní bonity časopisov zreteľ na obdobie aktualizácie tohto bibliometrického indikátora a na možnosť vylúčenia časopisu zo Journal Citation Reports a Web of Science v prípade, ak nespĺňa požiadavky. **Impact factor sa mení každoročne! Obdobne môže byť zmenený aj kvartil časopisu.** Tieto zmeny sú v databázach aktualizované spravidla v júli následného roka.

Overovanie bonity konferencií. Pre hodnotenie konferenčných príspevkov sa stáva čoraz viac dôležitejšou práve reputácia (teda kvalita) konferencií. Problém však spočíva v tom, ako automaticky rozoznať kvalitu medzi stovkami zverejnených „*Call for Papers*“ (CFP) každoročne. Overovanie bonity konferencií patrí z hľadiska publikačného priestoru k procesom najzložitejším a s nie vždy jednoznačným výsledkom. Kým predbežné hodnotenie časopisov sa môže oprieť o aktuálny impact faktor, hodnotenie monografií o renomovanosť vydavateľstva, pri konferenciách môžeme splnenie všetkých požiadaviek, ktoré sú dôležité na zaradenie konferenčného výstupu do najkvalitnejšej kategórie pre zborníky, overiť až po publikovaní konferenčných príspevkov. Predpokladom na získanie výstupu medzinárodnej uznávanej kvality je „svetovosť“ konferencie/kongresu, tzn. publikovanie recenzovanej práce vo vedeckých zborníkoch zo svetových kongresov/konferencií. Na základe tohto indikátora môžeme len predbežne určiť bonitu konferencie. Až splnenie aj ostatných kritérií - recenzovanosť, vedeckosť, zahraničné vydavateľstvo, s istotou prisúdi výstupu kategóriu najvyššiu pre konferencie. V prípade nároku na indexovanie v databáze Web of Science pôjde o proces dlhodobejší. Keďže konferencie s príspevkami zaslané na evidovanie do databáz WoS a Scopus prechádzajú náročným procesom hodnotenia, ich následná indexácia je zárukou kvality, a spĺňa tak podmienky na zaradenie do medzinárodne uznávanej kvality.

Overovanie bonity monografií. Aby mohla byť posúdená monografia do príslušnej kategórie z hľadiska najvyšších kritérií akreditácie musí spĺňať táto práca základné atribúty:

- pôvodná monotematická práca vedecko-objaviteľského charakteru alebo komplexné mapové tematické atlasy,
- autor využíva, kritickyprehodnocuje a syntetizuje známe poznatky o danej téme a obohacuje ich o nové originálne poznatky, ktoré sú výsledkom autorovej vlastnej vedeckej práce, a predkladá závery,
- obsahujú vedecký prínos pre príslušnú oblasť výskumu (je prospešné, ak autori explicitne vyjadria vedecký prínos monografie v osobitnej časti práce, obvykle v úvode),
- pred vydaním sú posudzované najmenej dvoma/troma odborníkmi, ktorých mená sú uvedené v publikáciách; ak recenzenti nie sú uvedení v publikáciách vydaných v zahraničných vydavateľstvách, autor preukazuje recenzné konanie,
- akceptovateľný vydavateľ – zoznam renomovaných vydavateľov,
- adekvátny zoznam bibliografických odkazov (minimálne 25 zdrojov),
- presnosť, pravdivosť a obsahová zhoda citovania zdrojov (vrátane obrázkov),
- majú rozsah aspoň 3 AH, náklad aspoň 100 exemplárov, príslušné vydavateľské údaje, ISBN, resp. ISSN.

Overujte si aj poplatky za publikovanie článkov (Article Processing Charge)

Najmä mladí vedeckí pracovníci ako sú doktorandi, majú často problém nie s napísaním článku, ale jeho **financovaním**. Určite v tomto smere poskytujú podporu vnútorné grantové schémy na STU (Mladý výskumník a pod.), príslušnosť doktorandov na projektoch, či rôzne iné formy podpory publikovania na STU.

Enormný nárast poplatkov za publikovanie vo vedeckých časopisoch je aktuálnou témou. Zaujímajte Vás môže záznam z webináru: [Publikačné poplatky \(Article Processing Charges\) – Aká je cena za otvorený prístup?](#)

Zdroj:

<https://otvorenaveda.cvtisr.sk/publikacne-poplatky-article-processing-charges-aka-je-cena-za-otvoreny-pristup/>

Zorientovať sa v spleti informácií ohľadom poplatkov za publikovanie nie je jednoduchá záležitosť. Marže vydavateľov bežných časopisov sa pohybujú okolo 10-15 %, Elsevier napr. 40 %. Opätovne vám odporúčam – požiadajte knižnicu o sprostredkovanie týchto informácií, preverenie poplatkov, alebo si sami všimajte **informácie súvisiace s poplatkami za zverejnenie** (poplatky za spracovanie článku (APC), poplatky za spracovanie knihy (BPC), na publikovanie v časopisoch alebo na publikovanie kníh s plne otvoreným prístupom, za uchovávanie dát a ďalšie poplatky za manažment dát).

Často sa pri OA časopisoch bez poplatkov uvádza "**waiver policy**" - to znamená, že publikovanie je bez poplatkov IBA pre autorov z krajín uvedených na zozname – overte si, či je tam Slovensko uvedené.

open @APC

Zdroje k téme:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/185/>

<https://eiz.cvtisr.sk/vedecke-publikovanie/publikacna-etika/>

<https://www.akademickaetika.cz/>

https://uniba.sk/detail-aktuality/back_to_page/spravodajsky-portal/article/ako-dodrzat-akademicku-etiku-pri-pisani-vedeckych-a-odbornych-textov/

Obsah témy:

- 2.1 Autorský zákon a autorské práva, licencie
- 2.2 Publikáčna etika; pravidlá publikačnej etiky vydavateľov
- 2.3 Predátori; contract cheating; záverečné práce na zákazku

2.1 Autorský zákon

Nie je mojou úlohou poskytnúť vám výklad autorského zákona, ale upozorniť vás na jeho existenciu. Súčasný platný **Autorský zákon č.185/2015** Z.z. z 1.júla 2015 v znení zákona č. 1256/23016 Z.z. upravuje vzťahy, ktoré vznikajú v súvislosti s vytvorením a použitím autorského diela (ďalej len „dielo“) alebo umeleckého výkonu, v súvislosti s výrobou a použitím zvukového záznamu, audiovizuálneho záznamu alebo vysielania a v súvislosti s vytvorením alebo zhotovením a použitím počítačového programu alebo databázy tak, aby boli chránené práva a oprávnené záujmy autora, výkonného umelca, výrobcu zvukového záznamu, výrobcu audiovizuálneho záznamu, rozhlasového vysielateľa a televízneho vysielateľa (ďalej len „vysielateľ“), autora počítačového programu, autora databázy a zhotoviteľa databázy.

Jedna z **najčastejších otázok**, s ktorými som sa stretla, je vždy: **Komu patrí autorské právo? Kto je autorom? Kedy vzniká spoluautorstvo?**

Autorské právo „patrí“ predovšetkým **autorovi diela** (môže však „patriť“ aj dedičovi (pretože majetkové práva sú predmetom dedičstva). Vykonávať autorské práva (majetkové a niektoré osobnostné) môže napr. aj zamestnávateľ. Autorom diela je **fyzická osoba**, ktorá dielo vytvorila (§ 13). Autorom teda nemôže byť právnická osoba. Pri určení autora sa vychádza z **predpokladu autorstva**, podľa ktorého fyzická osoba, ktorej meno, priezvisko alebo meno a priezvisko (ďalej len „meno“) je uvedené na diele alebo vo vzťahu k dielu obvyklým spôsobom ako označenie autora, sa považuje za autora diela, ak nie je preukázaný opak. To platí aj vtedy, keď je dielo označené pseudonymom, ak nie sú nijaké pochybnosti o totožnosti autora. Táto domnienka zabezpečuje právnu istotu, čo sa týka osoby autora, ktorý tak nemusí svoje autorské práva k dielu nikomu inak preukazovať. Pri tvorbe jediného diela môže vzniknúť **spoluautorstvo** (§ 15) dvoch alebo viacerých osôb (pokiaľ nie je možné od seba odlíšiť tvorivé vklady jednotlivých autorov a použiť ich ako samostatné diela). Práva k takémuto dielu patria všetkým spoluautorom spoločne a nerozdielne, ak sa spoluautori písomne nedohodli inak.

Čo sú to licencie Creative Commons?

Pred použitím diela osobou odlišnou od autora je potrebné získať na jeho použitie súhlas autora (pokiaľ nie je možné využiť tzv. zákonnú licenciu). Súhlas autora na použitie diela sa udeľuje **licenčnou zmluvou** (§ 65 a nasl.). **Licenčná zmluva** má obsahovať predovšetkým **spôsob použitia diela, rozsah licencie, čas**, na ktorý autor licenciu udeľuje, alebo spôsob jeho určenia a **odmenu** alebo spôsob jej určenia, ak sa autor s nadobúdateľom nedohodol na bezodplatnom poskytnutí licencie. Autorský zákon vo svojich ustanoveniach zároveň určuje **domnienky**, ktoré platia v prípade, ak licenčná zmluva neobsahuje uvedené náležitosti. Licenčná zmluva **nemusi byť písomná**, ak sa uzatvára ako nevýhradná. **Výhradná licencia** musí mať písomnú formu (Ak autor udelil výhradnú licenciu, nesmie udeliť tretej osobe licenciu na spôsob použitia diela udelený výhradnou licenciou a je povinný, ak nie je v licenčnej zmluve dohodnuté inak, sám sa zdržať použitia diela spôsobom, na ktorý udelil výhradnú licenciu).

Autor môže ponúknuť udelenie licencie aj **jednostranným prejavom vôle** smerujúcim voči neurčitým osobám (§ 76). Licencia je platne udelená v okamihu, keď sa nadobúdateľ podľa nej zachová (určité konanie nadobúdateľa licencie, z ktorého možno vyvodíť jeho súhlas s podmienkami licencie aj bez vyrozumenia autora). Takáto licencia však môže byť **len nevýhradná, bezodplatná a nemožno ju vypovedať**.

Týmto spôsobom je umožnené uzatváranie tzv. **verejných licencií** (napr. **Creative Commons - CC**, GNU, GPL, BSD, EUPL) a taktiež sú umožnené špecifické spôsoby uzatvárania zmlúv (napr. shrink-wrap, click-wrap, licencie na krabicový softvér atď.).

Creative Commons sú verejné licencie, ktoré dopĺňajú autorský zákon a umožňujú publikovať autorské diela tak, že má autor väčšie možnosti rozhodnúť o tom, ako sa s jeho dielom má nakladať. Môže umožniť dielo zdieľať a ďalej s ním pracovať, upravovať ho tak, že toto použitie je konzistentné s autorským zákonom. Ide pritom o tzv. otvorené licencie, ktoré sa týkajú všetkých potenciálnych užívateľov diela, o ktorých autor v momente zverejnenia diela nemusí nič vedieť. Autor uzatvára zmluvu so všetkými, ktorí jeho dielo budú chcieť využiť a dáva im tak niektoré práva k dielu, zatiaľ čo iné si vyhradzuje. CC ponúka škálu rôznych licenčných schém, ktoré umožňujú držiteľom autorských práv, ponúknuť niektoré práva na využívanie diela verejnosti, zatiaľ čo im iné práva ostávajú. Cieľom je zjednodušiť autorovi výber vyhovujúcej licencie, teda obmedziť ťažkosti, ktoré platné autorské zákony kladú na zdieľanie informácií. CC neútočí na vlastnícke práva. Akceptuje potrebu autorských práv, no žiada a navrhuje určité regulátory.

Licencie Creative Commons vznikajú kombináciou niekoľkých základných vlastností, ktoré popisujú, aké práva si chce držiteľ autorských práv podržať a akých sa chce vzdať. Existujú štyri základné vlastnosti:

Attribution (skratka BY)



umožňuje ostatným rozmnožovať, rozširovať, vystavovať dielo a odvodené diela za podmienky uvedenia autora;

Noncommercial (skratka NC)



umožňuje ostatným rozmnožovať, rozširovať, vystavovať dielo a odvodené diela len pre nekomerčné účely;

No Derivative Works (skratka ND)



umožňuje ostatným rozmnožovať, rozširovať, vystavovať dielo len v pôvodnej podobe, nie odvodené diela;

Share Alike (skratka SA)



umožňuje ostatným rozširovať odvodené diela len za podmienky použitia identickej licencie pre odvodené diela.

Vláda SR schválila dňa 1.3.2017 „**Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2017 – 2019**“. Medzi hlavné úlohy definované Akčným plánom v oblasti otvoreného prístupu k výsledkom výskumu a vývoja patrí aj **zabezpečiť implementáciu verejných licencií Creative Commons** - uvedenie autora CC BY do dokumentov, metodík, manuálov a postupov s cieľom ich rozšírenia a využívania autormi a inými nositeľmi práv pri realizácii vedeckých prác.

Následné témy prezentácie – publikačná etika, plagiátorstvo úzko súvisia s autorským zákonom a **ochranou duševného vlastníctva**. Support v kontexte etiky vedeckej práce vám môže na STU poskytnúť aj Kancelária spolupráce s praxou STU (KSP : <http://www.ksp.stuba.sk/>), ktorá zabezpečuje pre zamestnancov **ale i pre študentov STU**:

- právne poradenstvo v oblasti ochrany duševného vlastníctva,
- právnu podporu pri uzatváraní licenčných zmlúv a zmlúv o dielo.

2.2 Publikačná etika, pravidlá publikačnej etiky vydavateľov

Etické zásady - Výskumní pracovníci musia dodržiavať uznané etické správanie a základné etické zásady príslušné ich vednému odboru (odborom), ako aj etické normy, ktoré tvoria súčasť rôznych vnútroštátnych, odvetvových alebo inštitucionálnych etických kódexov. (zdroj: Európska charta výskumných pracovníkov. Kódex správania pre nábor výskumných pracovníkov. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006 ISBN 92-894-9328-3© European Communities, 2006).

Korektná publikačná prax dôsledne dbá na dodržiavanie a kontrolu etických noriem v procese vydávania. Rešpektovanie týchto etických pravidiel je nutnosťou pre každého autora vedeckých publikácií – v opačnom prípade to môže znamenať aj koniec celej vedeckej kariéry.

Dodržiavajte pravidlá publikačnej etiky - príklady:

Elsevier: Publishing Ethics Resource Kit for editors
(<https://www.elsevier.com/editors/perk>)

Cope: Guidelines

<https://publicationethics.org/guidance/Guidelines>

Springer- Publishing Ethics for Journals

<https://www.springer.com/gp/authors-editors/editors/publishing-ethics-for-journals/4176>

De Gruyter – De Gruyter Statement on Publication Ethics

<https://www.degruyter.com/publication-ethics>

Wiley - Best Practice Guidelines on Research Integrity and Publishing Ethics

<https://authorservices.wiley.com/ethics-guidelines/index.html>

Čo majú spoločné? Najčastejšie priestupky proti publikačnej etike:

1. **Autorstvo publikácie:** akýkoľvek druh stretu záujmov (finančný záujem, personálny konflikt záujmov, ale napríklad aj členstvo v konkurenčných organizáciách a pod.), nepravdivé uvádzanie spoluautorstva, neuvedenie všetkých autorov u celej alebo u časti práce. Ak autor uzná za vhodné, pri zasielaní článku do vedeckého časopisu je možné pripojiť vyhlásenie o nulovom strete záujmov.
2. **Plagiátorstvo:** použitie akéhokoľvek zdroja dát bez vedomia autora, pričom medzi zdroje patria dáta, informácie, text, myšlienky a koncepcie. Medzi najčastejšie príklady patrí kopírovanie častí textov bez uvedenia zdroja, parafrázovanie cudzieho publikovaného textu, prezentácia preloženého textu ako vlastného originálneho textu, zneužitie cudzích myšlienok. K najzávažnejším prípadom plagiátorstva patrí publikovanie cudzej práce pod vlastným menom.
3. **Opakované použitie dát a zasielanie viacerým vydavateľom:** zámerné simultánne zasielanie viacerým vydavateľom alebo opätovné zasielanie rovnakej práce. Autor môže osloviť ďalšieho vydavateľa až po zamietnutí pôvodne osloveným vydavateľom. Do tejto kategórie patrí aj „recyklovanie“, tzn. použitie predchádzajúcich prác k poskladaniu „novej štúdie“.
4. **Zneužitie a úprava výsledkov vedeckej práce:** falzifikácia výpovede (umelé vyprodukované želaných výsledkov, technická dodatočná úprava výsledkov, dát, fotodokumentácie a pod.), manipulácia s podkladmi vedeckej práce a ich nepravdivá úprava, zámerné vynechanie niektorých výsledkov výskumu, interpretácia výsledkov cudzej práce.
5. **„Salámové“ publikovanie (salami publications):** označuje rozdelenie rozsiahlej publikácie na väčší počet menších prác. Všeobecne platí, že to, čo zdieľa rovnakú myšlienku, koncept alebo súbor dát, by nikdy nemalo byť publikované viac ako jedenkrát.

Na mnohých zahraničných univerzitách má silnú pozíciu **koncept akademickej integrity**, ktorú Medzinárodné centrum pre akademickej integritu (International Center for Academic Integrity – ICAI 2020) definuje ako záväzok piatich základných hodnôt – čestnosti, dôvery, spravodlivosti, rešpektu a zodpovednosti. Tie sú základnými piliermi vedeckých komunit. Ciele akademickej výučby, vzdelávania a výskumu sa dajú dosiahnuť len v prostredí, v ktorom sa dodržiavajú etické normy. **Etický kódex a akademické správanie** z neho plynúce sú založené na podpore zamestnancov a študentov, ktorí sú ochotní spoločne prijať zodpovednosť za čestné (a preto i kvalitné) štúdium, ako aj opatrenia na zabezpečenie akademickej integrity univerzity, v duchu ktorej majú študenti povinnosť osvojiť si také stratégie štúdia a spôsoby konania, ktoré zodpovedajú poslaniu vysokoškolského vzdelávania, a naopak, obmedziť také konanie, ktoré je v rozpore s akademickej etikou

2.3 Predátori

Objektívne a všeobecné aspekty plagiátorstva

Pri veľmi zjednodušenom pohľade považujeme za plagiátorstvo činnosť, ktorej výsledkom je použitie cudzieho diela alebo jeho časti bez uvedenia pôvodného autora a zdroja, čiže bez náležitého citovania. Tu je však potrebné uviesť, že kopírovanie cudzieho diela sa považuje za plagiát aj vtedy, ak je síce odcitované, ale tvorí väčšinu textu. Plagiátom je preto aj text, ktorý:

- je síce odcitovaný, ale ako celok alebo vo významnej (väčšinovej) časti prináleží inému autorovi,
- obsahuje falšované (v nízkej miere modifikované) neodcitované parafrázy z pôvodného zdroja, napr. nahradením slov synonymami,
- síce prináleží autorovi, ale bol už predtým publikovaný, ide teda o redundantnú publikáciu,
- je uvedený v úvodzovkách ako citát, ale chýba naň citácia a bibliografický odkaz,
- je len syntézou viacerých zdrojov (s citovaním alebo bez citovania) bez vlastného originálneho prínosu,
- cituje len niektoré, ale nie všetky pasáže, ktoré by mali byť citované,
- nepresne cituje zdroje.

Ak vyššie uvedená definícia charakterizuje plagiátorstvo aj vo vzťahu k časti diela, nehovorí len o častiach textu, ale vzťahuje sa aj na obrázky, výsledky výskumu, tabuľky, grafy, metódy, videá, nové termíny, hudbu atď. Na tomto mieste treba zdôrazniť, že plagiát ostane plagiátom aj vtedy, ak je neúmyselný alebo náhodný.

K neúmyselnému plagiátorstvu zvyčajne dochádza, ak študent/autor práce nemá povedomie o kultúrnych či inštitucionálnych konvenciách akademického písania a citovania alebo im nie celkom rozumie.

Overujte si časopisy, aj vydavateľov:

List of Predatory Journals (<https://predatoryjournals.com/journals/#I>)

List of Predatory Publishers (<https://predatoryjournals.com/publishers/#O>)

Termín „predatory journals“ zaviedol Jeffrey Beall, knihovník a výskumník z University of Colorado, ktorý vypracoval zoznam „potenciálnych, možných alebo pravdepodobných“ predátorských vydavateľov a časopisov.

Beallov zoznam (<https://web.archive.org/web/20170111172023/https://scholarlyoa.com/2017/01/03/bealls-list-of-predatory-publishers-2017/>)

- Od januára 2017 nie je tento zoznam aktívny. V súčasnosti je Beallov zoznam dostupný aspoň v internetovom archíve (odkazy sú aktívne):
 - Publishers
 - Standalone journals
 - Hijacked journals
 - Misleading metrics

Spoločnosť Turnitin (©2015), považovaná za lídra v poskytovaní služieb týkajúcich sa odhaľovania plagiátorstva, a autori portálu MIDAS (Informačná ©2015) identifikujú viaceré typy plagiátorstva, ktorých výsledky považujeme za plagiáty (ako prvé uvádzame názvy podľa spoločnosti Turnitin ([White] ©2015), v zátvorkách sú názvy z portálu MIDAS (Plagiátorstvo – Typológia ©2015):

- klonovanie (roleta) – kompletne prebratie cudzieho textu bez zmeny a označenie ho za vlastný,
- CTRL-C (žalúzie) – použitie významných častí textu z jedného zdroja bez zmien,
- nájdí – nahrad' (maskovanie) – zmena kľúčových slov a fráz v kopírovanom texte, ale zachovanie základného obsahu zdroja,
- remix – parafrázovanie viacerých zdrojov a ich pospájanie bez logickej súvislosti,
- hybrid – kombinovanie citovaných a necitovaných pasáží z cudzích zdrojov,
- mashup (mozaika, patchwriting) – kopírovanie viacerých zdrojov bez citovania alebo s citovaním, bez vlastného textu,
- agregátor – kopírovanie cudzích textov, ktoré sú síce odcitované, ale bez vlastného textu,
- retweetovanie – aplikovanie správneho citovania, ale prílišné využívanie pôvodného znenia a/alebo štruktúry jeho textu,
- autoplágizovanie – využívanie rozsiahlych častí svojho už publikovaného (napísaného) textu (s citovaním či bez citovania),
- kaleidoskop (ako špecifický typ autoplágizovania) – využívanie svojho už publikovaného textu len so zmenením štruktúry a poradia,

- recyklovanie (ako špecifický typ autoplagizovania) – opätovné používanie (publikovanie) vlastných diel bez citovania,
- 404 error (duch) – citovanie neexistujúcich zdrojov alebo nepresné citovanie,
- kúpa – využívanie kúpeného/zaplateného textu, napísaného niekým iným,
- biela pani (fantóm) – vpisovanie bielych znakov do medzislovných medzier v doslovne prebratom texte bez priznania pôvodného autora v snahe „obalamutiť“ antiplagiátorský systém. Súčasne dodávame, že dnešné antiplagiátorské systémy už vedia detegovať aj biele znaky v texte.

Uvedenú typológiu nie je možné považovať za presnú a konečnú vzhľadom na dynamické elektronické prostredie a rozširovanie možností práce s obsahom v ňom, ako aj v súvislosti s neustálym vznikom stratégií na čo najjednoduchšiu a najrýchlejšiu tvorbu práce.

Subjektívne a individuálne činitele pri určovaní plagiátu

Posúdenie textu závisí v prípade všeobecne zverejňovaných publikácií v plnej miere od recenzenta, posudzovateľa a vydavateľstva, pri záverečných prácach od školiteľa, oponenta a ďalších členov štátnicových komisií. Najpálčivejšou otázkou pri hodnotení dodržania akademickej etiky je akceptovateľná miera používania cudzích textov. Akceptovateľná miera sa nedá vyjadriť kvantitatívne. Existujú síce nástroje na kvantitatívne vymedzenie zhody odovzdaného textu s inými, už publikovanými zdrojmi, napr. Theses ([bez dátumu]), Centrálny register záverečných prác (©2008 – 2020), Turnitin (©2015) a iné, tieto však môžu byť len počítačovým barometrom, nie hlavným nástrojom na označenie textu ako plagiátu.

Ako sa vyhnúť plagiátorstvu - odporúčania:

- **Porozumieť kontextu** je základná stratégia, ktorá umožní vyhnúť sa plagiátorstvu. Pri písaní odbornej práce sa autori často domnievajú, že písomné vyjadrenia nejakých (cudzích) myšlienok, zmenené formulácie a preklady sú ich vlastníctvom. V skutočnosti však ostávajú len vlastníckymi slovami a frázami, nie myšlienkami. Citovať pôvodných autorov je vecou etického správania, ale aj prezentáciou vyššej odbornej úrovne práce; rozsah citácií demonštruje rozsah preštudovaných materiálov v rámci koncipovania práce; citácie ukazujú ochotu vzdelávať sa, študovať a rozvíjať sa.
- **Porozumieť téme** je druhá dôležitá stratégia, ktorá sa dotýka podstaty problému plagiátorstva. Dôkladná znalosť problematiky zabezpečí študentovi/tvorcovi práce určitú dávku potrebnej istoty a sebadôvery pri tvorbe textu.
- **Konzultácia so školiteľom** (pedagógom) má výrazne facilitačný význam pri koncipovaní práce. Vďaka menším (či nepatrným) skúsenostiam s odborom či spracovávanou témou sa môže študent cítiť stratený či dezorientovaný. Rozhovor s pedagógom mu môže otvoriť možné cesty spracovania problematiky, špecifikovať čiastkové témy, priblížiť kľúčové problémy a zorientovať sa v téme tak, že sa nemusí utiekať k plagiátorstvu.
- Precízne **uvádzať autorov** pri všetkých textoch a myšlienkach, ktoré sú prebraté z iných zdrojov, či už sú citované doslovne, alebo parafrázované, a opatriť ich citáciami. Doslovne prebraté časti vždy označiť úvodzovkami.
- **Uznať prínos druhých**, a to aj vtedy, keď sú zdrojmi nápadov a myšlienok autora práce.
- Korektne **uvádzať autorov elektronických zdrojov, pôvodcov obrázkov, schém, grafov, tabuliek a videodokumentov** a pod.
- Priebežne **budovať zoznam zdrojov**, z ktorých práca čerpá (a to pri doslovne citovaných častiach, ako aj pri parafrázach), zaznamenávať si všetky údaje použitého zdroja, ktoré sú potrebné pre tvorbu bibliografického odkazu – často dochádza k tomu, že si autor práce dodatočne nespomenie, z čoho informácie čerpal, nedokáže alebo z časového dôvodu nestihne dohľadať pôvodné zdroje.
- **Nekopírovať celé textové bloky** cudzích prác, ale robiť si strohé poznámky a z tých vytvárať texty vlastnými slovami. Niekedy je totiž oveľa ľahšie vytvoriť nový, vlastný text zo stručných poznámok než preformulovať, resp. parafrázovať vetné konštrukcie pôvodného textu.
- **Spájať poznámky z viacerých zdrojov** k jednej problematike, t. j. kumulovať názory, teórie a prístupy viacerých autorov. Prerозprávaním textu jedného zdroja vzniká určitý druh konspektu a ten ako taký stále ostáva prerозprávaním cudzích myšlienok. Seminárna či záverečná práca má byť tvorivým kompilátom, nie konspektom.
- Účinnou stratégiou, ako sa vyhnúť plagiátorstvu, je myslieť v rámci tvorby textu neustále na svoj **vlastný prínos**, snažiť sa o vlastný vklad a do textu integrovať svoje vlastné myšlienky. Študent sa môže myšlienky iných autorov snažiť komentovať vlastným vysvetlením, príp. názorom či postojom, hľadať možnosti adekvátnej kompilácie, porovnávaní, analýzy a pod.

Stále častejšie sa v metodikách zahraničných univerzít objavuje odporúčanie **využiť dostupné nástroje na kontrolu originality** a určenie zhody s inými prácami. V internetovom prostredí možno nájsť veľa online nástrojov – mnohé sú licencované, dostupné sú však i nelicencované a neplatené nástroje. Ako uvádza Streefkerk vo svojom článku The Best Plagiarism Checkers of 2019 (2018), líšia sa indikovaním falošných stôp (neexistujúceho plagiátu), bezpečnosťou, archiváciou kontrolovaných textov, ale aj presnosťou identifikácie zhody – t. j. nemusia byť úplne spoľahlivé.

Medzi základné stratégie, ktoré majú eliminovať plagiátorstvo v akademickom prostredí, patria aj stratégie smerujúce k **pedagogickej verejnosti**, napríklad prostredníctvom zmeny zadania a hodnotenia. V rámci tzv. hybridného dizajnu hodnotenia sa podľa autorského kolektívu Sibomana, Ndayambaje a Uwambayinema (2018) v ich článku Plagiarism in Higher Education Environment odporúča:

- využívať „personalizované“ hodnotenia, ktoré závisia od osobných skúseností študentov; tie totiž nemožno kopírovať z externých zdrojov,
- tvoriť jednotné zadania písomných prác, aby sa práce dali porovnávať,
- tvoriť úlohy pre každú skupinu študentov zvlášť, aby sa neopakovali,
- obmedziť referenčné (východiskové) zdroje (študenti dostanú presne stanovené zdroje, z ktorých majú spracovať samostatnú prácu),
- zadávať hybridné úlohy, ktoré zahŕňajú teóriu a prax, t. j. teoretické koncepty musia študenti potvrdiť praktickým zadaním alebo, naopak, praktické zadanie podporiť teóriou,
- organizovať pravidelné stretnutia so študentmi, ktorých zámerom je spätná väzba, aby sa monitorovala ich prax akademického písania,
- prechod od písomných zadaní k skúškam a testom, pri ktorých nemôže dôjsť k plagiovaniu (táto stratégia však môže byť aj kontraproduktívna, pretože oberá študenta o možnosti učiť sa akademicky písať).
- V zásade platí, že prvým krokom k eliminácii plagiátorstva v akademickom prostredí je budovanie povedomia o plagiátorstve a jeho negatívnych efektoch, formovanie pocitu sebarealizácie vo vzťahu k písomným prácam, zdôrazňovanie zmyslu praktických úloh a významu vzdelávania v predmetnej oblasti, ako aj všteповanie základných princípov publikačnej etiky.

Contract cheating. Práce na zákazku

Contract cheating- om sa označuje forma akademického priestupku, kedy osoba využije nepriznanú, alebo neoprávnenú tretiu stranu, aby jej pomohla vypracovať prácu za účelom získania akademického kreditu alebo postupu a to bez ohľadu na to, či prišlo k platbe za túto službu, alebo inému zvýhodneniu. **Dať napísať článok, alebo prácu na zákazku? Často to píšú aj akademickí zamestnanci....**No, nie je problém. Skúste si čo len vygoogliť koľko je takýchto spoločností a zarábajúcich subjektov. Môžete si vyberať. Len nezabúdajte na to, že im platíte a všetko je raz dohľadateľné. A budete úspešní v budúcnosti – tak Vás majú a môžete sa stať objektom vydierania. Nerobte to a obľúkom sa vyhýbajte takýmto praktikám. Z posledných aktualít:

- Tipy, ktoré vám zjednodušia štúdium a vypracovanie diplomovej práce (29.9.2021)
- Cez čiaru: Ako funguje biznis s diplomovkami na zákazku (11.10.2021)
- Nadácia Zastavme korupciu chce zabrániť obchodovaniu s VŠ prácami (12.10.2021)



Zdroje k téme:

https://eiz.cvtisr.sk/wp-content/uploads/2020/12/4.-Recenzne_konanie_aut_prava_a_etika.pdf

<https://eiz.cvtisr.sk/vedecke-publikovanie/recenzne-hodnotenie/>

http://ak.aos.sk/images/dokumenty/e-knihy/Sprievodca_svetom_vedeckeho_publikovania.pdf

https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/documents/10181/0/Autorsky+zakon_ucinny+od+1_1_2019.pdf/efa80dd6-7982-4059-bdbf-7d60fbddc94c

Obsah témy:

3.1 Priebeh recenzného konania; princípy recenzovania

3.2 Konflikt záujmov

3.1 Recenzné hodnotenie

Recenzovaný vedecký časopis (peer-reviewed journal) vydáva originálne príspevky, ktoré podstatným spôsobom prispievajú k rozvoju danej vednej disciplíny. Každý príspevok zaslaný do recenzovaného časopisu redakcia detailne posudzuje po obsahovej aj formálnej stránke; s ohľadom na aktuálne trendy vo vedeckom odbore a dodržiavania zásad etiky vedeckého publikovania. Inými slovami – článok vstupuje do recenzného konania.

Základnou podmienkou kvalitného recenzného konania je transparentnosť, nestrannosť hodnotenia, dôraz na vysokú odbornosť a vnútorná konzistentnosť/súdržnosť prijatých pravidiel. Požiadavky recenzného konania bývajú často spracované vo forme unifikovaného elektronického formuláru, ktorý recenzenti vyplňajú.

Etapy recenzného konania vo vedeckom časopise:

1. kolo – základné posúdenie kvality príspevku. Posudzuje sa: závažnosť a prínos témy, jasnosť vedeckých hypotéz, originalita práce, silné a slabé stránky výskumu, experimentov, použitých štatistických metód, interpretácia výsledkov, spôsob prezentácie dát a údajov, štýl rukopisu, etický postoj. Článok môže redakcia odmietnuť ihneď, ak napríklad odborne nespadá do profilu časopisu, má nízku kvalitu, má značné formálne a jazykové nedostatky, alebo nespĺňa požiadavky na rozsah. V procese kontroly na plagiátorstvo sa využíva napríklad nástroj [Cross Similarity Check](#).

2. kolo – v prípade, že príspevok prešiel základným formálnym zhodnotením, posúva sa na odborné obsahové ohodnotenie vedcom a odborníkom z danej oblasti. Najčastejšie sú „Single-blind peer review“ – posudzuje jeden anonymný posudzovateľ alebo tzv. „Double-blind peer review“ posudzujú dvaja anonymní posudzovatelia (viac na <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>). Existuje aj „Open peer review“, kedy verejne pripomienkujú zaslané príspevky čitatelia časopisu. Posudzovanie príspevkov je prísne anonymné a dôverné pre všetkých zúčastnených. Navzájom sa nepoznajú recenzenti, príspevok nesmie obsahovať žiadne prvky umožňujúce identifikovať autora.

Predmet posudzovania:

Formálna stránka: dodržiavanie stanovenej štruktúry a členenia článku, primeraný rozsah textu vo vzťahu k publikovanej téme, úprava (pravopis, štylistika, jazyková správnosť), zrozumiteľnosť textu, spôsob argumentácie, relevantnosť, úplnosť literárnych odkazov a citácií, preklad abstraktu a kľúčových slov z cudzieho jazyka.

Obsahová stránka: aktuálnosť a originalita témy – spracovanie témy s ohľadom na hĺbku poznania, vhodnosť, odborná úroveň a presnosť použitých metód a analýz (kvantita a kvalita), relevantnosť kľúčových slov – pojmy vystihujúce obsah a charakter, jasnosť, stručnosť a zrozumiteľnosť textu, vhodnosť použitých metód postupov, výberu vzorky, použité nástroje pre zber a spracovanie údajov, v prípade počítačového spracovania názov a verzia programu, metóda analýzy údajov, vhodnosť použitých štatistických metód, ich primeranosť s ohľadom na presnosť merania, kvalita interpretácie výsledkov atď. až po porovnanie s inými výskumami, zhodnotenie záverov a prínos pre prax, dosah na perspektívy ďalšieho vývoja problematiky.

Obrazová dokumentácia a grafické spracovanie: primeranosť počtu obrázkov, tabuliek a grafov, výstižnosť, prehľadnosť a zrozumiteľnosť sprievodnej dokumentácie.

3. (a ďalšie) kolo – revízia prepracovaného príspevku, pokiaľ ho recenzenti požadujú alebo odmietnutie príspevku. Prepracované príspevky posúdi editor a rozhodne, či sú vykonané úpravy dostatočné. Editor navrhuje rozhodnutie o konečnom prijatí, resp. zamietnutí, ktoré predkladá redakčnej rade na schválenie. Prípadné námietky autora voči zamietnutiu rieši redakčná rada. Nepublikované materiály nemožno použiť na iné účely bez písomného súhlasu autora/autorov článku.

Možné dôvody odmietnutia príspevku:

1. Nevhodné tematické zameranie – mimo zamerania zvoleného časopisu.
2. Nedodržanie pokynov pre autorov, formálne nedostatky, iný formát.
3. Nepôvodný obsah (plagiátorstvo).
4. Nejasné, sporné ciele, hypotézy, koncepcie, nejednoznačný text.
5. Nedostatočná orientácia v problematike, sporné množstvo preštudovanej literatúry, slabé odôvodnenie originality nového riešenia.
6. Nedostatočná kvalita realizovaného výskumu, nedostatočné zdôvodnenie logiky empirických postupov a vzťahov medzi nimi.
7. Nedostatočná, nekorešpondujúca diskusia a záver.
8. Autorské citácie – prílišné odkazovanie na svoje vedecké práce.
9. Nekvalitný preklad jazyka (prekladateľské služby možno využiť na portáli <http://webshop.elsevier.com/languageservices>).
10. Neadekvátna reakcia na odporúčania recenzentov, nerealizované úpravy.
11. Rôzne ďalšie dôvody, ktoré nie sú uvedené.

Recenzné konanie v akademickom prostredí na Slovensku

A. Prvotné hodnotenie sa spravidla koná na úrovni zamestnávateľa, na inštitucionálnej úrovni, napr.: vysoké školy zverejňujú na svojich webových stránkach pravidlá vedeckého publikovania a podmienky recenzného konania (napr. STU – Smernica rektora 3/2021 – Etický kódex študentov Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, dostupný

“https://www.stuba.sk/buxus/docs/stu/pracoviska/rektorat/odd_vzdelavania/legislativa/VSK/2021_03_smernica_eticky_kodex_studenti_podpisany.pdf).

B. Hodnotenie publikačnej a umeleckej činnosti vysokých škôl na Slovensku zverejňuje portál [Centrálny register evidencie publikačnej činnosti a Centrálny register evidencie umeleckej činnosti](#). Na portáli je o.i. zverejňovaný zoznam vybraných zahraničných vydavateľstiev, ktoré uskutočňujú recenzné konanie.

C. [Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie](#), zverejňuje hodnotenia a povolenia organizáciám pre vedu a výskum a informácie Rady vlády SR pre vedu, techniku a inovácie.

Recenzovanie príspevkov

Pre všetkých autorov platí **Vyhlásenie o dodržiavaní publikačnej etiky**. Predloženie článku znamená, že popísaná práca nebola predtým zverejnená (s výnimkou abstraktu práce), že nie je uverejnená v iných publikáciách, že jej uverejnenie schvaľujú všetci autori, a že ak je prijatá, nebude zverejnená inde v rovnakej podobe, či v angličtine alebo v akomkoľvek inom jazyku, bez písomného súhlasu vydavateľa.

3.2 Konflikt záujmov

Konflikt záujmu hrozí, ak osoba alebo inštitúcia má osobný alebo iný vzťah, ktorý môže ohroziť alebo akýmkoľvek spôsobom zasiahnuť do profesionálnej objektivity alebo úsudku v otázkach týkajúcich sa vzťahu.

Konflikt záujmov je **skutočný**, ak vzťah existuje, alebo **potenciálny**, t.j. existuje predpoklad, že môže vzniknúť. V oboch prípadoch je zodpovednosťou redaktorov časopisov, členov redakčnej rady, autorov a recenzentov vyhlásiť **skutočný alebo potenciálny** konflikt záujmov, aby sa prijali primerané opatrenia na zmiernenie následkov.

Príspevky od redaktorov, členov redakčnej rady alebo zamestnancov sa spracúvajú tak, aby okrem anonymných recenzií a rozhodnutí nemal redaktor alebo zamestnanec prístup k žiadnym údajom o procese recenzovania.

Autor je povinný odhaliť akýkoľvek osobný záujem alebo vzťah, ktorý môže byť ovplyvnený uverejnením predloženého rukopisu. Zdroje financovania musia byť v rukopise uvedené. Všetci autori musia nahlásiť akýkoľvek finančný záujem v podnikových /podnikateľských alebo obchodných subjektoch zaoberajúcich sa predmetom rukopisu. V mene všetkých autorov má hlavný autor povinnosť informovať redaktora o aktuálnom

alebo potenciálnom konflikte záujmov v čase predloženia rukopisu. Autori tiež musia uviesť opravy v prípade zistenia konfliktu záujmov po uverejnení.

Recenzent je poverený poskytnúť nezaujaté posúdenie vedeckej hodnoty recenzovaného rukopisu. Každú situáciu alebo vzťah, ktorý by mohol byť zaujatý alebo byť v rozpore s hodnotením, treba oznámiť redaktorovi-redakcii. Patria sem osobné vzťahy s autorom, súbežný konkurenčný výskum tej istej problematiky ako v rukopise, alebo profesionálne či finančné vzťahy s organizáciou, ktorá má záujem o predmetnú problematiku. V prípadoch odhalenia skutočného alebo potenciálneho konfliktu záujmov, je využitie poskytnutej alebo požadovanej recenzie na zväžení redaktora.

Nepublikované údaje uvedené v predložennom rukopise nemôžu byť použité vo vlastnom výskume výkonného redaktora bez výslovného písomného súhlasu autora. Zásadné informácie alebo myšlienky získané počas recenzného procesu, sa považujú za dôverné a nemôžu byť použité na získanie osobnej výhody. Redaktori a recenzenti sa vyvarujú hodnotenia článkov, pri ktorých by mohlo prísť ku konfliktu záujmov vyplývajúcich z konkurenčných alebo iných vzťahov, vrátane vzájomnej spolupráce s autormi. Redakcia žiada, aby autori informovali o možnom konflikte záujmov a uverejnili opravu, ak sa konflikt záujmov zistí až po uverejnení článku.

Slovo na záver

Vážení doktorandi,
Slovenská technická univerzita v Bratislave prijíma politiku otvoreného prístupu a výzvy výskumnej integrity. Sprístupňovanie a efektívne šírenie výsledkov vedecko-výskumnej činnosti patrí medzi hlavné úlohy STU ako verejnej výskumno-vzdelávacej inštitúcie. Otvorený prístup k výsledkom výskumu je založený na uznávaní vedomostí a vyplývajúcich spoločenských a ekonomických prínosov ako verejných statkov. Zvýšenie viditeľnosti vedeckých výstupov vyplývajúce z otvoreného prístupu vedie k zvýšeniu vplyvu výskumného potenciálu STU. Staňte sa svojou zodpovednosťou súčasťou výskumnej integrity našej univerzity.

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

Kontakt:
kvetoslava.resetova@stuba.sk